

PROJEKTPLAN

GERDA Botnia

**DET GODA ÅLDRADET – Värdighet, Delaktighet och Hälsa för
Äldre i Kvarkenregionen**

INTERREG IVA BOTNIA-ATLANTICA

PROJEKTPLANENS INNEHÅLL

1 PROJEKTINNEHÅLL.....	3
1.1 PROJEKTETS TITEL.....	3
1.2 PROJEKTETS BAKGRUND.....	3
1.3 PROJEKTETS SYFTE OCH DELMÅL	4
1.4 PROJEKTETS AKTIVITETER.....	4
2 PARTER I SAMARBETET	6
3 PROGRAMENLIGHET	6
4 ORGANISATTION.....	7
5 TIDSPLAN	8
6 UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING	9
7 REDOVISNING OCH RAPPORTERING.....	9
8 SAMORDNING OCH SAMVERKAN.....	9
BILAGOR	

1 PROJEKTINNEHÅLL

1.1 PROJEKTETS TITEL

GERDA Botnia **- Världighet, Delaktighet och Hälsa för Äldre i Kvarkenregionen**

Projektets logo symboliserar Kvarkenregionen, med den finska och svenska kustlinjen. Namnet GERDA härstammar från den fornnordiska mytologin och betyder "skydd" eller "den som hör till gården".

1.2 PROJEKTETS BAKGRUND

Regional tillväxt förutsätter fungerande samhällsservice för alla åldersgrupper, inklusive den ökade äldre befolkningen. I detta projekt är en utgångspunkt att gruppen äldre som helhet utgör en resurs för samhällsutvecklingen och är en del av regionens tillväxtpotential. Det planerade nätverkssamarbetet inom projektet bygger på det faktum att en femtedel - kanske snart en fjärdedel - av befolkningen i Kvarkenområdet är pensionärer, medan möjligheterna att kunna erbjuda denna del av befolkningen service och omsorg i framtiden, är begränsade. En samhällsutveckling som utgår ifrån individens behov och önskemål och som värnar om den äldres mänskovärde och världighet är en central utmaning i de Nordiska välfärdsmodellerna. En gemensam trend för Kvarkenregionen är att andelen äldre som bor i glesbygden ökar. Ett utvecklat kunskapsutbyte för att lösa denna gemensamma utmaning höjer beredskapen för framtida utmaningar. För närvarande råder bristfällig tvärprofessionell samverkan inom äldreomsorgen och inom äldreården, något som är samhällsekonomiskt ineffektivt.

Sedan 2000 har en del av forskargruppen samarbetat med utbildnings- och forskningsprogram inom ramen för Kvarkenprojektet 'Äldre i Botnia' (2000-2004) samt GERDA-projektet, Gerontologisk Regional Databas och Resurscentrum (2005-06/2007). Under denna period byggdes ett fungerande nätverk inom äldreområdet mellan högskolor och universitet i Kvarkenregionen. Bakgrunden till GERDA var dels den omfattande Umeå 85+ studien (medicinsk, rehabiliterande och hälsofrämjande inriktning) dels de erfarenheter som gavs genom samarbetet i forskarkursen och konferenser, som anordnades inom ramen för 'Äldre i Botnia'. Utvecklingen och utvidgningen av projektet Umeå 85+ innebar att Österbotten inkluderades för att undersöka och jämföra hur det är att vara gammal på respektive sida av Kvarken. GERDA-projektet hade till vissa delar samma uppläggning som Umeå 85+ studien, men har också utvecklats utifrån WHO:s syn (2002 program) på ett aktivt åldrande samt existentiella frågor. Enligt WHO (2002) innebär ett aktivt åldrande; delaktighet, hälsa och säkerhet.

I korthet kan GERDA-projektet resultat sammanfattas med följande punkter:

- Under GERDA-projektet skapades en plattform för tvärprofessionellt samarbete och arbetssätt, men projekttiden gav inte möjlighet till vidareutveckling av hållbara och gemensamma arbetsmetoder.
- En gerontologisk regional databas utvecklades. Denna bygger på GERDA-material från hembesöksstudien och enkätstudien och finns nu som grund för fortsatt forskning.
- Både en enkätstudie till 65- och 75-åringar och en hembesöksstudie till de äldsta 85+ uppvisade hög datakvalitet. Bortfallen var i båda studierna relativt låga, vilket tyder på att datainsamlingens uppbyggnad och struktur var hållbar.
- Under projekttiden ökade efterfrågan från både kommuner och från andra forskare om att få använda materialet från databasen.
- Resurscentrum GERDA startade sin verksamhet i början av 2006 och kom igång med sin samordnande roll mellan det stora antalet aktörer i projektet. Under denna verksamhetsperiod på ett och ett halvt år har man nått ut med en del information och resultat till de deltagande kommunerna och deras anställda.

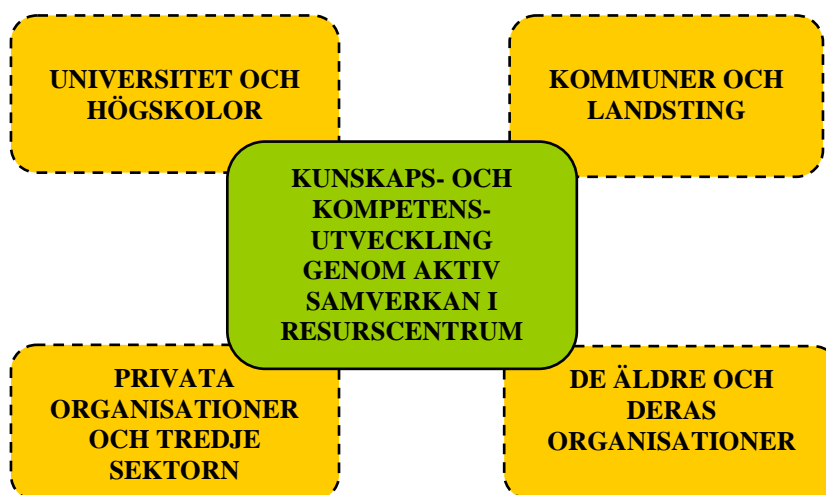
Totalt anordnades 4 konferenser som utmynnade i kompetensutveckling, utbyte av erfarenheter samt etablering av nya kontakter och nätverk. Även tredje sektorn och privata aktörer var till vissa delar involverade. Uppbyggnaden av personliga kontakter i regionerna har påbörjats.

- Inom ramen för projektet påbörjades analyser av en del av det insamlade materialet, men på grund av den begränsade projekttiden återstår det mesta.

1.3 PROJEKTETS SYFTE OCH DELMÅL

Projektets *huvudsyfte* är att genom Resurscentrum GERDA och den grundade gerontologiska regionala databasen, i nära samarbete med universitet och högskolor, kommuner och landsting, privata organisationer och tredje sektorn samt med de äldre och deras organisationer, fördjupa kunskapen om vad 'ett gott åldrande' och 'ett gott aktivt liv för äldre' innebär samt att skapa förutsättningar och bidra till en utveckling av Kvarkenregionens äldrevård och omsorg. I ett längre perspektiv bidrar projektet till att åstadkomma nya och bättre lösningar för äldreomsorgen. Detta förverkligas genom gränsöverskridande samverkan.

"Det goda åldrandet – från myt till verklighet"

Figur 1. Projektets resurssamordning

Delmål

1. En utveckling av Kvarkenregionens äldrevård och –omsorg utgående från individens villkor och inte systemets villkor, dvs en äldrevård och –omsorg som respekterar äldres behov av värdighet, delaktighet och hälsa
2. Att undersöka, belysa och åtgärda styrande och ofta underliggande principer som dagens äldrevård och –omsorg präglas av och som medför onödigt lidande och även onödiga kostnader (sjukdomsfokusering, polyfarmaci, hospitalisering, professionell maktmissbruk/paternalism, våld, och ojämlikhet)
3. Kunskap om hur inre hälsoresurser (inre styrka) utvecklas hos de äldre och vad som kan stärka och vad som kan försvaga hälsoresurser
4. Kunskap om individuella, medicinska, sociala och samhällsliga indikatorer för ökad förståelse för vad ett gott liv, som inkluderar främjande av hälsa och förebyggande av ohälsa är för de äldre
5. Utveckling av nya och kvalitetsmässigt bättre verksamhets- och serviceformer för äldre genom ett systematiskt utbyte av erfarenheter, verksamhetsmodeller och lösningar mellan regionerna i de båda länderna
6. Att bidra till att stöda kvalitetsutveckling och -kontroll av äldrevård och –omsorg genom systematisk benchmarkingverksamhet och gränsöverskridande samverkan mellan projektpartner
7. Kunskapsledning av regionens äldrevård och –omsorg
8. Medverka till utveckling av lokala, regionala och nationella strategier för 'ett gott liv' för äldre personer

9. Arbeta för en permanent etablering av konceptet 'Resurscentrum GERDA' för att utgöra det prejudicerande exemplet på hur forskning och regional tillämpning kan förverkligas

(Se bilaga 1. Tabell för delmål och aktiviteter inom projektet GERDA Botnia)

10. Forskningssamarbetet som inletts under GERDA-projektet kommer att fördjupas under GERDA Botnia och resultera i ett långsiktigt forskningssamarbete, som berikar forskningsmiljöerna på båda sidorna om Kvarken

11. Planering av vidareutvecklingen av projektets starka forskningssidor (ex hälsofrämjande åtgärder) inom fortsatt äldreforskning inom EU:S 7:e ramprogram tillsammans med internationella samarbetspartners

1.4 PROJEKTETS AKTIVITETER

Aktiviteter som utvecklar regionens kompetens inom äldreomsorgen:

- Vidareutveckling och permanent etablering av Resurscentrum GERDAs verksamhet till en fungerande och nätverksskapade plattform. En fortsatt verksamhet innefattar *implementering av forskningsresultat från databasen GERDA (se bilaga 2), utbildning och fortbildning av personal för en föränderlig äldreomsorg, utvecklande av ett koncept för systematisk benchmarking, utbyte av kunskap och erfarenheter mellan organisationer i Kvarkenregionen, utveckling av kontakter mellan kommunerna i Västerbotten och Österbotten*. Permanent etablering planeras tillsammans med representanter för kommuner och sjukvårdsdistrikt/landsting. Resurscentrum GERDA fungerar även som projektets administrativa- och informationsenhet för det praktiska utbytet av kompetens. Resurscentrum handhar den övergripande koordineringen av aktiviteter inom projektet. Resurscentrum bidrar till att väcka intresse hos de unga om ämnesområdet, ordna seminarier, skolning och konferenser och kan därmed bidra till rekrytering av personal. Resurscentrum koordinerar de fysiska och virtuella möten där utbyte av erfarenheter, verksamhetsformer och lösningsmodeller diskuteras. Resurscentrum är en enhet för ömsesidigt utbyte av resurser inom äldreforskningen och dess tillämpningar. Dess strävan är att förena olika typer av kompetens på båda sidor om Kvarken. Resurscentrum är tvärprofessionellt nätverksbyggande som grundar sig på tvärvetenskaplig forskning. Resurscentrum samarbetar aktivt tillsammans med Äldrecentrum i Västerbotten och Österbotten
- Forskningssamarbetet som inletts under GERDA-projektet kommer att fördjupas under GERDA Botnia och resultera i ett långsiktigt forskningssamarbete, som berikar forskningsmiljöerna på båda sidorna om Kvarken.
- Planera en vidareutveckling av projektets starka forskningssidor inom fortsatt äldreforskning inom EU:S 7:e ramprogram tillsammans med internationella samarbetspartners
- Utveckling av GERDA-databasen för tillämpning av kriterierna för longitudinella studier och uppföljning
- Skapande av kontaktnät till offentliga och tredje sektorn för att bygga upp en tvåvägskommunikation för utbyte av kompetens och kunskap
- Insamling av fakta och omfattande data rörande individuella, medicinska, sociala och samhälleliga aspekter av de äldres liv, hälsa och ohälsa, genom den planerade enkätstudien till 60-, 70- 80-åringar i Kvarkenregionen samt hembesök till de äldsta (>85-åringar) i nya kommuner i Österbotten och ny datainsamling i Västerbotten
- Analys av tidigare insamlat material (GERDA databasen) gällande inre hälsoresurser, exempelvis äldres 'känsla av sammanhang', positiv livshållning, övriga dimensioner av inre hälsoresurser samt associerande faktorer som förstärker och försvagar dessa
- Longitudinell uppföljning av inre hälsoresurser och påverkande faktorer samt testning av nytt instrument
- Analys av tidigare insamlat material (GERDA databasen) gällande variabler för fysisk ohälsa, ss urinvägsinfektioner och övriga folksjukdomar
- Utredning av framtidens vård och omsorgsboende för äldre, 'vad är ett gott liv på institution?', genom kvalitativa och kvantitativa datainsamlingar bland patienter, personal och anhöriga. Inkluderade temaområden är bl a berättelser om och faktorer för ett 'gott liv' på institution och våld på institution. Kartläggning av farmakologisk kunskap bland sjukskötare i äldrevården samt utveckling av åtgärder för förebyggande av polyfarmaci

- Kunskapsutveckling genom konkreta interventioner med syfte att förbättra vårdkvaliteten i vårdkedjan. Effektiv och nära samverkan mellan universitet/högskolor, kommuner och landsting, den tredje sektorn (privata äldreomsorgs- och omsorgsproducenter och frivilliga organisationer) och de äldres intresseorganisationer
- Genomförandet av tvärvetenskaplig doktorandkurs ”*Det goda åldrandet - Metod och perspektiv i forskning om äldre*”. Kursen är tänkt att fungera som en fördjupning av studerandes kunskaper inom området åldrande och äldre, både vad gäller olika teoretiska perspektiv och olika metodologiska tillämpningar. Doktorandkursen erbjuder en gemensam tvärvetenskaplig utbildning om 15 högskolepoäng/studiepoäng. Syftet med gemensamma doktorander mellan discipliner och lärosäten samt den tvärvetenskapliga doktorandkursen är bygga upp kompetensen och därigenom utbilda experter i åldringsvård/äldreomsorg

(Se bilaga 1. Tabell för delmål och aktiviteter inom projektet GERDA Botnia)

2 PROJEKTARTER

I samarbetet ingår partners från högskole-/universitetssektorn (två institutioner från den finska sidan och tre från den svenska) samt tredje sektorn.

- ❖ Sektorn för hälsovård och sociala området, Yrkeshögskolan Novia
- ❖ Samhällsvetenskapliga Institutionen, Socialpolitik, Åbo Akademi i Vas
- ❖ Institutionen för Samhällsmedicin och Rehabilitering, Umeå Universitet
- ❖ Institutionen för omvårdnad, Umeå Universitet
- ❖ Institutionen för socialt arbete, Umeå Universitet

Därtill upprätthålls samarbete med Vasa universitet (projektpart i det tidigare Gerda-projektet) bl.a. genom medverkan i nätverket för kunskapscentrering inom välfärdsforskning, BoWer.

3 PROGRAMENLIGHET

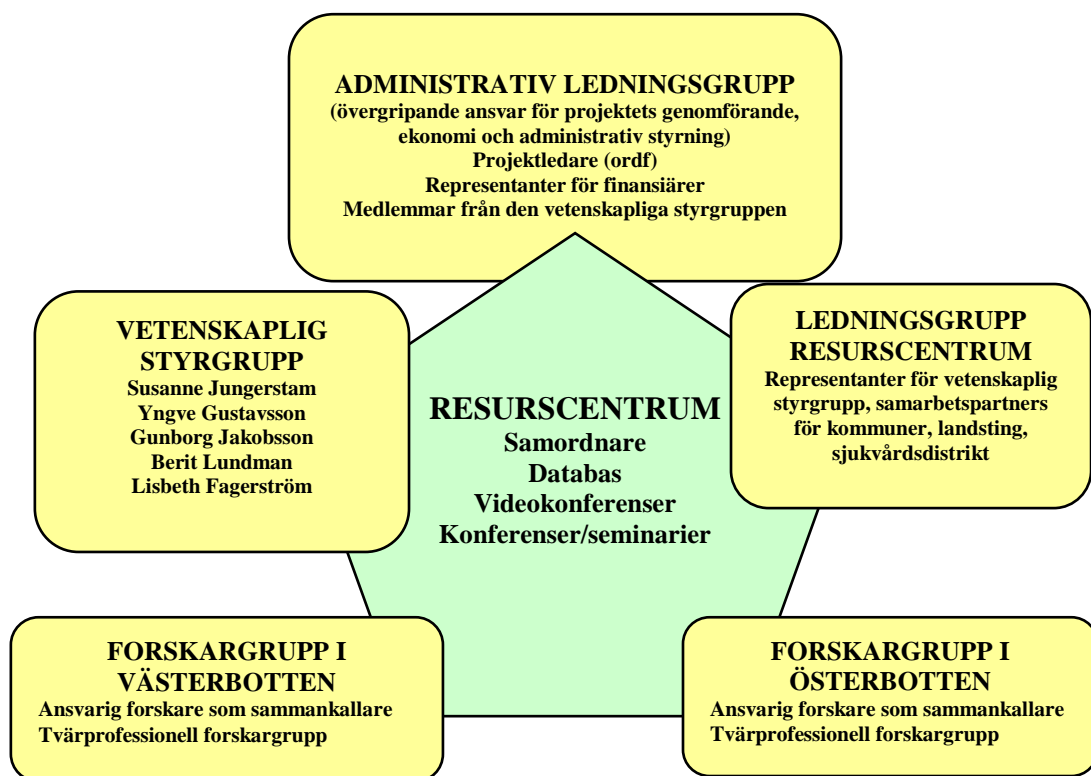
Stöd söks ur programmets prioriterade insatsområden 7.1 i Botnia-Atlantica programmet, ”*Tillväxt genom samverkan*”.

Det gränsregionala innehållet kan beskrivas som förenande av olika typer av specialkompetens från båda sidor av Kvarken i och med det tvärvetenskapliga samarbetet. Det gränsregionala mervärdet, som projektet genererar, är ett fungerande nätverk med kommuner både i Västerbotten och Österbotten samt tredje sektorn, m a o kan det planerade projektet komplettera regionala insatser samt skapa förutsättningar för att bidra till regionalt ny kunskap. Utvecklingen av äldreomsorg och –omsorg är det gemensamma intresset där existerande kunskap och kompetens från regionerna kan kombineras och användas gränsöverskridande. Äldreomsorg och –omsorg utgör idag en betydande del av samhällsservicen men branschen står inför stora förändringar och därför ger nätverket möjligheter för att lösa gemensamma problem och skapa beredskap för framtida utmaningar. De framtida utmaningarna inom äldreomsorgen och –omsorgen kommer att innebära även möjligheter för näringslivet, exempelvis genom olika investeringar (nybyggnader) och i form av en förväntad ökning gällande privat vård- och serviceproduktion. Resurscentrum GERDA som en fungerande och gemensam plattform för utvecklingen av äldreomsorgen och –omsorgen ger nya möjligheter till jämförelser och benchmarking samt nya innovativa lösningar, som både kvalitativt förbättrar äldres livsvillkor men även på ett samhälleligt plan innebär kostnadseffektiva lösningar. ’Best praxis’ inom Kvarkenregionens äldreomsorg och –omsorg är en konkret vision. Det *tvärvetenskapliga* utbytet sker mellan högskolorna/universiteten i projektet samt tillsammans med det *tvärprofessionella* utbytet med samarbetspartners i kommuner, landsting och tredje sektorn ss intresseföreningar, äldreråd, pensionärsföreningar och de äldre själva. Ett viktigt tyngdpunktsområde är utvecklingen av en helhetsbild av åldrandet genom att lära sig av varandras vetenskapliga metoder, perspektiv och erfarenhet.

På sikt är projektets målsättning att skapa permanenta samarbetsarenor över gränserna. Förutom de omedelbara effekterna inom det projektets geografiska område förväntas sekundära effekter där projektledningen genom kunskapsgenereringen och erfarenheter av det tvärvetenskapliga/professionella samarbetet hoppas kunna marknadsföra sig nationellt och även internationellt, eftersom projektets erfarna forskare redan har ett stort internationellt nätverk.

Regionerna för projektets aktiviteter kan anses vara historiskt, kulturellt och framför allt språkligt sammanbundna regioner mycket beroende av den svenskspråkiga befolkningen i Österbotten. De språkliga likheterna innebär ett stort utbyte mellan regionerna och en närhet till varandra trots det åtskiljande havet. Från tidigare datainsamlingar (enkät och hembesök) framkom vissa skillnader mellan den finska och finlandssvenska befolkningen i Österbotten. Dessa skillnader i äldre personers livsstil och hälsa bör närmare utredas. I norra Sverige har avfolkningen från inlandet länge varit ett stort problem. Personer i arbetsför ålder söker sig till tätorterna längs kusten eller flyttar till södra Sverige och det sker ingen motsvarande inflyttning. Äldre som blir hjälpbehövande har svårt att stanna kvar bl. a. eftersom tillgång till olika service kan vara ett bekymmer. Man lämnar därmed en förankring i den bygd man levtt och verkat. Effekterna av dessa flyttmönster vet vi inget om. I Österbotten finns inte motsvarande benägenhet till avfolkning från landsbygden.

4 ORGANISATION

Figur 2. Projektets genomförandeorganisation.

5 TIDSPLAN

År 2008

Augusti-december

- lediganslagning av arbetstillfällen för forskningsassister, projektadministratör, doktorander
- planering av interventionsstudie
- planering av hembesök till de äldsta (>85-åringar) i Närpes och Jakobstad
- planering av delstudien 'Ett gott liv på institution'
- analys av tidigare insamlat material (enkäter och hembesöksmaterial) påbörjas
- vidareutveckling av Resurscentrum GERDAs verksamhet
- samplanering av Resurscentrum GERDAs verksamhet tillsammans med samarbetspartners
- möte med kommunernas och landstingets representanter anordnas i Västerbotten, presentation av resultat från enkätstudien 2005
- kick-off seminarium i Österbotten

År 2009

Januari - Juli

- hembesök till de äldsta påbörjas
- planering och datainsamling för delstudien om 'våld inom äldreomsorgen'
- planering av komparativa studier
- planering av studien gällande 'inre resurser'
- datainsamling för delstudien 'Ett gott liv på institution'
- planering av benchmarkingverksamhet med kommuner och landsting (Resurscentrum GERDA)
- planering av doktorandkurs
- fortbildning för vårdpersonal
- gemensamt symposium för politiker och ledande tjänstemän inom äldreomsorgen i Kvarkenregionen

Augusti-december

- planering av enkätundersökningen bland 60-, 70- och 80-åringar.
- testning och utvärdering av frågebatteriet och hälsoundersökning för datainsamlingen vid hembesök.
- interventionsstudien påbörjas
- datainsamling för delstudien 'inre resurser'
- datainsamlingen för delstudien polyfarmaci och farmakologisk kunskap fortsätter
- datainsamlingen för delstudien 'våld inom äldreomsorgen' fortsätter
- hembesök till de äldsta fortsätter
- genomförandet av doktorandkursen och examination
- planering av delstudierna om polyfarmaci och farmakologisk kunskap bland vårdpersonal

År 2010

Januari – Juli

- datainsamling för delstudierna polyfarmaci och farmakologisk kunskap bland vårdpersonal
- planering av enkätundersökningen bland 60-, 70- och 80-åringar fortsätter
- analys av insamlat material fortsätter
- fortbildning för vårdpersonal
- gemensamt symposium för politiker och ledande tjänstemän inom äldreomsorgen i Kvarkenregionen

Augusti – December

- enkätstudie genomförs till 60-, 70- och 80-åringar i Kvarkenregionen
- seminarium i Österbotten för läkare och vårdpersonal
- analys av insamlat material fortsätter
- ny uppföljning av hembesök i Umeå

År 2011

Januari – Juli

- Nordisk konferens i Umeå
- analys av insamlat material fortsätter
- ny uppföljning av hembesök i Vasa och Korsholm

6 UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING

Projektet kommer att följas upp genom en skräddarsydd kontinuerlig kritisk självvärdering två gånger per år. Kunskap och erfarenhet från olika metoder för utvärdering, som finns inom den vetenskapliga styrgruppen, kommer att utnyttjas. Denna självvärdering kommer att genomföras i samarbete med projektets samarbetspartners i kommuner, landssting, sjukvårdsdistrikt samt tredje sektorn. Självvärderingen dokumenteras regelbundet i samband med rapporteringen. När halva projekttiden har gått genomförs en mellanevärdering där erfarenheterna från den kontinuerliga självvärderingen sammanfattas och dokumenteras i en mer omfattande rapport. I projektets slutskede genomförs en slutvärdering som bygger på den kontinuerliga självvärderingen och på mellanevärderingsrapporten. Vid slutvärderingen skall även externa aktörer erbjudas möjligheten att säga sitt om verksamheten. Även externa expertutvärderare kommer att anlitas i mån av ekonomisk möjlighet. Ansvarig för dokumenteringen av projektets olika delar är respektive ansvarsperson för delmål/aktiviteter. Ansvarspersoner för sammanställning av projektets resultat är projektansvarig, projektadministratör och koordinator för Resurscentrum GERDA. Resultatindikatorer, som kommer att användas, är långt sammankopplade med bilaga 1, d.v.s. där det finns en tydlig koppling mellan projektets delmål och aktiviteter. Som en viktig resultatindikator är projektets massmediala nyhetsvärde.

7 REDOVISNING OCH RAPPORTERING

Projektets resultat kommer att redovisas externt genom

- ❖ Delrapporter och en slutrapport som beskriver projektets olika aktiviteter och erfarenheter, vilka även knyter an till utvärderingsrapporterna
- ❖ På projektets egen hemsida genom regelbundna uppdateringar
- ❖ Publikationer i professionella tidsskrifter
- ❖ Vetenskapliga publikationer
- ❖ Regionala seminarier, symposier och fortbildningstillfällen
- ❖ Presentationer av projektet vid nationella och internationella konferenser.
- ❖ Projektets egen konferens med regionala, nationella och internationella intressenter.

8 SAMORDNING OCH SAMVERKAN

Projektets finansiella stöd från EU:s regionala fond kommer att uppmärksammas vid samtliga massmediala tillfällen i TV, radio och press. Även vid användandet av andra kommunikationskanaler, såsom hemsida och

broschyrer, kommer detta synligt att framgå. Samtliga dokument publikationer och presentationer, som produceras inom projektets ramar skall innehålla väl synlig information/logo om finansiellt EU regionalt stöd.

BILAGA 1. GERDA – Gerontologisk regional databas

Strukturell uppbyggnad för den gerontologiska databasen GERDA

Huvudindikatorer i databasen består av nedanstående åtta dimensioner:

- ❖ Bakgrundsvariabler
- ❖ Livsstil, hälsa och välbefinnande
- ❖ Identitet
- ❖ Social förändring
- ❖ Sysselsättning och aktivitet
- ❖ Sociala relationer
- ❖ Ekonomi
- ❖ Autonomi och beroende
- ❖ Existensiell mening och ensamhet.

Varje huvudindikator består av ett stort antal variabler, som har utvecklats utgående från en omfattande enkät bestående av 84 frågor samt från ett 30-tal instrument som använts vid hembesök till de äldsta (>85 år).